

KURUMSAL YÖNETİM PERSPEKTİFİNDE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

SUSTAINABILITY FROM CORPORATE GOVERNANCE PERSPECTIVE

Ceren Güral Karakuş**¹

Özet

19. yüzyıl sanayi devrimiyle anılırken, 20. yüzyıl finansal piyasaların çağı olarak değerlendirilebilir. 21. yüzyılda ise teknoloji devriminin etkisiyle finans piyasalarında en küçük oyuncunun dahi rol alabildiği bir ortam ortaya çıkmıştır. Bu ortamda güvence sağlamak için yeni hukuki politikalar ve kurallar ihtiyacı da kaçınılmaz olarak kendini göstermiştir. Bu kapsamda halka açık ortaklıklara yönelik olarak paydaşların ortak çıkarlarını korumak amacıyla kurumsal yönetim ilkeleri ortaya çıkmıştır. Türkiye'de kurumsal yönetim ilkeleri ilk kez 2003 yılında sermaye piyasası mevzuatında yerini alırken 2014'te yürürlüğe giren II-17.1 sayılı Kurumsal Yönetim Tebliği ile sistematik bir yapıya kavuşmuştur. 2020 yılına gelindiğinde ise sürdürülebilirlik raporlaması mevzuatımıza dahil edilmiş ve ESG (Çevresel, Sosyal ve Kurumsal Yönetim) yaklaşımı benimsenmiştir. Sermaye Piyasası Kurulu'nun 2020 yılında yayınladığı Sürdürülebilirlik Uyum Çerçevesi, ESG ilkelerinin uygulanmasını teşvik ederken, Borsa İstanbul da sürdürülebilirlik endeksleri ve rehberleri ile bu çalışmalarını desteklemektedir. Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu ise 2023'te Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları'nı yayınlamıştır.

Anahtar Kelimeler: *Kurumsal Yönetim, Sürdürülebilirlik, Halka Arz*

Abstract

While the 19th century was characterized by the industrial revolution, the 20th century can be considered as the age of financial markets. In the 21st century, with the impact of the technological revolution, an environment where even the smallest player can play a role in financial markets has been created. In this environment, the need for new legal policies and rules to provide security has inevitably emerged. In this context, corporate governance principles were introduced for publicly traded companies to protect the common interests of interested parties. In Türkiye, corporate governance principles were first included in the capital markets legislation in 2003 and gained a systematic structure with the Corporate Governance Communiqué No. II-17.1, which entered into force in 2014. By 2020, sustainability reporting was included in our legislation and the ESG (Environmental, Social and Corporate Governance) approach was adopted. The Sustainability Compliance Framework published by the Capital Markets Board in 2020 encourages the implementation of ESG principles, while Borsa İstanbul supports these efforts with sustainability indices and guidelines. The Public Oversight Accounting and Auditing Standards Authority published the Turkish Sustainability Reporting Standards in 2023.

** Avukat, Pekdinçer Partners

Key words: *Corporate Governance, Sustainability, Public Offering*

GİRİŞ

19. yüzyılı nasıl ki sanayi devrimi ile anıyorsak, 20. yüzyılın da finansal piyasaların çağı olarak anmak yanlış olmayacaktır. Küresel savaşlar, ekonomik, çevresel ve insani krizler ile büyüyen sermaye ihtiyacı beraberinde pek çok yeni sermaye piyasası aracının doğumunu da beraberinde getirmiştir. 21. yüzyıla girdiğimizde ise artık teknoloji devriminin zirveye taşıdığı iletişim araçlarındaki gelişim ve teknik yeterliliklerle, finans piyasaları en küçük birikim sahiplerinden en büyük sermaye odaklarına her oyuncunun rol alabildiği bir sahneye evrilmiştir. Bu yatırım ortamında her aktörün hakkaniyetli bir muameleye tabi olmasını sağlamak ve fırsat eşitliğini yaratmak için ise ihtiyaç duyulan güvencelerin cevabı hukuk düzleminde yeni politikaların, kuralların ve çerçevelerin belirlenmesi yoluyla sağlanmaya çalışılmaktadır. Özellikle halka açık ortaklıklarda ortaklığın varlığını ve karlılığını sürdürmesinin tüm paydaşların ortak çıkarı olması gerçeği karşısında ortaya çıkan kurumsal yönetim kavramı gelişen ve değişen çevresel ve beşerî faktörlerin de etkisiyle daha geniş bir sürdürülebilirlik çerçevesinin ortaya çıkmasına öncülük etmiştir. Bu çalışmamızda küresel düzlemde seyreden bu finansal ve hukuki gelişimin, ülkemizin tam anlamıyla serbest piyasa ekonomisine geçişiyle birlikte özellikle 2000’lerden itibaren mevzuatının gelişmesinde oynadığı etkin rol ile geline nokta öncelikle kurumsal yönetim ilkeleri kavramı genel perspektiften incelerken ardından daha spesifik olarak sürdürülebilirlik kavramının bu gelişmeler ışığında geldiği nihai noktayı değerlendireceğiz.

I. KURUMSAL YÖNETİM İLKELERİNE GENEL BAKIŞ

Bugün kurumsal yönetim, sermaye piyasası araçları arasında tabana en yaygın yatırım araçlarından birini teşkil eden halka açık ortaklıkların yönetimleri ile yatırımcıları arasındaki güven ve süreklilik bağının oluşmasında temel yapı taşlarından biri haline gelmiştir. Ülkemizde nispeten taze bir dinamik olan bu ilkelerin doğru anlaşılabilmesi için ilk aşamada kurumsal yönetim ilkelerinin ülkemiz sermaye piyasası mevzuatındaki tarihsel gelişimini inceleyecek ardından son yıllarda daha da önem kazanarak konuyu geniş bir perspektife taşıyan çevresel, sosyal ve yönetim kavramının gelişimini mercek altına alacağız.

A. Kurumsal Yönetim İlkelerinin Türkiye Sermaye Piyasası Mevzuatındaki Tarihsel Gelişimi

Her ne kadar 2499 sayılı mülga Sermaye Piyasası Kanunu’nun 22. maddesine 15 Aralık 1999 tarih ve 4487 sayılı Kanun ile eklenen (z) bendi ile Sermaye Piyasası Kurulu (“SPK”) kurumsal yönetim ilkelerini tespit ve ilan etmeye yetkili kılışmış ise de ülkemiz sermaye piyasası mevzuatında bu konunun ilk kez SPK tarafından 2003 yılında yayınlanan kurumsal yönetim ilkeleri ile giriş yaptığını görüyoruz². Bunu 2011 yılında yayınlanan Kurumsal Yönetim İlkelerinin Belirlenmesi ve Uygulanmasına İlişkin Seri IV 54 ve 56 numaralı tebliğler izlemiştir. Nihayet 2014 yılına geldiğimizde bugün hala meri mevzuatı teşkil eden II-17.1 sayılı Kurumsal Yönetim Tebliği yayınlanmıştır³. Bu tebliğ ile kurumsal yönetimin temel dinamikleri sistematik

² Doç. Dr. Gürkan Haşit, Aslı Uçar, ‘Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) Kurumsal Yönetim İlkelerinden Yönetim Kurulu İlkesinin İncelenmesine Yönelik Nitel Bir Araştırma’, *Sakarya İktisat Dergisi*, Cilt 3, Sayı 2, 2014, 85-113

³ <https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=19225&mevzuatTur=Tebliğ&mevzuatTertip=5>

bir temele oturtulurken bu kapsamda getirilen yükümlülüklerin çerçevesi de net bir şekilde çizilmiştir. İlkeler ayrıca, etik kurallar ve sosyal sorumluluk başlıkları altında aşağıda daha detaylı şekilde ele alacağımız Çevresel, Sosyal, Kurumsal Yönetim yaklaşımına da yeşil ışık yakılmıştır. 2020 yılına geldiğimizde ise Kurumsal Yönetim İlkeleri Tebliği'ndeki değişiklikler ile ilk kez sürdürülebilirlik raporlaması sermaye piyasası mevzuatın kapsamında atıfta bulunulmuştur. Bu değişikliği yine aynı yıl SPK tarafından yayınlanan Sürdürülebilirlik İlkeleri Uyum Çerçevesi⁴ izlemiştir. Böylece sermaye piyasası mevzuatında kurumsal yönetim konusu sürdürülebilirlik perspektifinde stratejik bir çerçeveye oturmuştur. Şimdi bu ilkelerin temel dinamikleri ile halka açık ortaklıklar nezdinde getirdiği yükümlülükleri inceleyelim.

1. Kurumsal Yönetimin Temel Dinamikleri

Kurumsal yönetim ilkelerini düzenleyen Kurumsal Yönetim Tebliği'ni incelediğimizde sistemin dört temel sac ayağı üzerine inşa edildiğini gözlemliyoruz. Bunlar (i) Pay Sahipleri, (ii) Kamuyu Aydınlatma ve Şeffaflık, (iii) Menfaat Sahipleri ve (iv) Yönetim Kurulu'ndan oluşmaktadır.

Pay sahipleri açısından, pek çoğu zorunlu kurallar olarak öngörülen, genel kurulların işleyişi, oy hakları, azınlık hakları, kâr payı hakkı ve payların devrine ilişkin düzenlemelerden oluşmaktadır. Keza yönetim kurulunun faaliyet esasları, yapısı, bağımsız üyeler, toplantıların şekli, komiteler, mali haklar açısından getirilen ilkelerin de yine çoklukla uyulması zorunlu ilkeler olarak düzenlendiğini görüyoruz. Bu kapsamda bağımsız yönetim kurulu üyeler, komiteler ve yönetim kurulu üyelerine tanınan mali haklar genel düzenleyici zorunlu çerçeveyi oluşturmaktadır. Menfaat sahipleri başlığı altında ise bir yanda şirket politikalarının oluşturulması, diğer yanda ise menfaat sahibi olarak tanımlanan şirket alacaklıları, müşteriler, çalışanlar, tedarikçiler gibi pay sahibi olmayan taraflara ilişkin olarak şirket yönetimine özellikle çalışanların dahil edilmesi, insan kaynakları politikası, müşteriler ve tedarikçilerle ilişkiler gibi zorunluluk arz etmeyen konuların, uy ya da açıkla prensibi⁵ ile raporlamalara yansıtılması beklenmektedir. Bu başlık altında yer alan etik kurallar ve sosyal sorumluluk kapsamında ele alınan çevresel ve sosyal konuların da yine zorunlu olmayan unsurlardan olduğunun altını çizmek isteriz. Son olarak kamuyu aydınlatma ve şeffaflıkla başlığı altında ele alınan kurumsal internet sitesi kurulması ve faaliyet raporu yayınlanmasına ilişkin düzenlemelerin özellikle Kamuyu Aydınlatma Platformu'na ("KAP") yapılacak zorunlu bildirimler ile bir araya gelerek diğer üç sac ayağı altındaki ilkelerin doğru işleyişinin teminini sağlayacak bir araç olarak kurgulandığını söylemek yanlış olmaz.

2. Kurumsal Yönetim ile Getirilen Yükümlülükler

Yukarıda işaret ettiğimiz üzere Kurumsal Yönetim Tebliği hem uyulması zorunlu hem gönüllülük esasına dayalı karma yapıdaki ilkeler barındırır. Bunların yanı sıra kurumsal yönetim ilkesi olmamakla birlikte tebliğ kapsamındaki halka açık ortaklıklar açısından doğrudan uygulanan yükümlülükler de tebliğin önemli bir bölümünü teşkil etmektedir. Bu

⁴<https://spk.gov.tr/data/63a17b1a8f95db0fa40e3309/s/%C3%BCrd%C3%BCr%C3%BClebilirlik%20ilkeleri%20uyum%20cercevesi.pdf>

⁵ <https://cgft.sabanciuniv.edu/sites/cgft.sabanciuniv.edu/files/CGFTPpolicyPaper-No1-2020.pdf> Sabancı Üniversitesi Kurumsal Yönetim Forumu, *Politika Notu No:1/2020*, Ocak 2020, 6

yükümlülükler esasen kurumsal yönetim ilkelerine uygun işleyişin teminini sağlayacak tedbirler olarak nitelendirilebilir.

Bu kapsamda kurumsal yönetim ilkelerine uyum raporunun hazırlanması ilk yükümlülük olarak karşımıza çıkmaktadır. Esasen az önce ifade ettiğimiz “ilkelere uy veya açıkla” prensibi de bu yükümlülük altında ifade edilmiştir. Tebliğ kapsamındaki ortaklıkların ve bağlı ortaklıklarının, ilişkili tarafları ile gerçekleştirecekleri yine tebliğde belirtilen belirli türdeki işlemlerinde yönetim kurulu kararı aranması ve bu işlemlerin niteliğine uygun değerlendirme raporlamalarının hazırlanması, keza yine ilişkili taraflarla olan yaygın ve süreklilik arz eden işlemlere ilişkin düzenlemeler bir diğer yükümlülük grubunu teşkil eder. Diğer yandan yatırımcı ilişkileri bölümünün kurulması veya kamuya açıklanmak şartıyla başka birimlerce bu bölüme özgülenen görevlerin yerine getirilmesi ve bu bölüm kapsamında yönetici sıfatını haiz olacak personelin “Sermaye Piyasası Faaliyetleri İleri Düzey Lisansı” ve “Kurumsal Yönetim Derecelendirme Uzmanlığı Lisansı”na sahip olması şartları esasen kurumsal yönetim ilkeleri ile öngörülen gerekliliklerin doğru işleyişi de temin etmeye yönelik diğer yükümlülüklerdendir. Son olarak tebliğ kapsamındaki ortaklıklar ve bağlı ortaklıkların teminat, rehin, ipotek ve kefalet işlemlerinin lehtarları açısından getirilen sınırlamalar ile bu işlemler yönünden her ihtimalde bağımsız yönetim kurulu üyelerinin çoğunluğunun aranması düzenlemesi şeklinde getirilen yükümlülük ile şeffaflık ve finansal sürdürülebilirlik amaçlarının fonksiyonel açıdan korumaya alınması amacı taşıdığı gözlemlenmektedir.

Nihayetinde tüm bu süreçlere ilişkin olarak getirilen KAP bildirimlerine ilişkin getirilen yükümlülükler ile, olağan raporlama dönemleri beklenmeksizin, her bir ilgili durumun gündeme geldiği dönemde alenilik ve şeffaflık teminatı getirilerek, kurumsal yönetim ilkelerinin rutin şirket işleyişinde yaygınlaşmasının da hedeflendiğini ifade edebiliriz. Böylelikle kurumsal yönetim ilkeleri yıllık faaliyet raporlarına sıkışmış büyük veri setlerine dönüşmek yerine tebliğ kapsamındaki ortaklıkların günlük ticari, finansal ve operasyonel işleyişlerinin birer parçası haline gelmektedir.

B. Çevresel, Sosyal ve Kurumsal Yönetim (Environmental, Social and Governance “ESG”) Kavramı

Yirminci yüzyılın son çeyreği ile finansal piyasaların gündeminde kendine yer edinen kurumsal yönetim kavramı yirmi birinci yüzyılın başlarında itibaren yerini daha geniş bir yaklaşım olan İngilizce *Environmental, Social and Governance* ifadesi ile terimselleşmiş olan ve kısaca “ESG yaklaşımı” olarak anacağımız Çevresel, Sosyal ve Yönetişim olarak Türkçe olarak ifade edebileceğimiz bakış açısına bırakmaya başlamıştır. Bu yaklaşım global piyasalara paralel bir şekilde ülkemiz sermaye piyasası mevzuatında da yerini bulurken, kurumsal yönetimin de aşağıda ikinci bölüm altında daha detaylı ele alacağımız üzere sürdürülebilirlik perspektifinde ele alınmasının temelini hazırlamıştır.

1. ESG Yaklaşımının Global Piyasalardaki Gelişimi ve Türk Sermaye Piyasası Mevzuatında Somutlaşması Süreci

Türk sermaye piyasası mevzuatında temel olarak yukarıda temel düzenlemeleri itibariyle incelediğimiz Kurumsal Yönetim Tebliği çerçevesinde yer edinmeye başladığını gözlemlediğimiz sürdürülebilirlik yaklaşımının temelini yukarıda işaret ettiğimiz üzere ESG

yaklaşımından aldığını ve bu anlamda bu kavramın gelişimine paralel bir gelişim gösterdiğini söyleyebiliriz. Nitekim ilk kez insan hakları, işçi hakları, çevre ve yolsuzlukla mücadele olmak üzere dört başlık altında gruplanan on temel ilkeyi içeren Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi⁶ ile 2004 senesinde teknik bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Yine ilk kez 1999 senesinde OECD tarafından yayınlanan Kurumsal Yönetim İlkeleri'ne 2004 yılında getirilen güncellemelerin de bu yaklaşımı takip ettiğini söylemek gerekir⁷.

2011 yılına geldiğimizde borsaya kayıtlı Amerikan şirketleri tarafından önemli sürdürülebilirlik hususlarının yatırımcılar ve kamu yararına açıklanmasında kullanılmak üzere sürdürülebilirlik muhasebesi standartları oluşturmak⁸ ilk kez Sürdürülebilirlik Muhasebe Standartları Kurulu'nun (*Sustainability Accounting Standard Board* "SASB") oluşturulduğunu gözlemliyoruz. Bu kurul tarafından yayınlanan standartlar zamanla global ölçekte bir etkiye sahip olmuş, nihayet 2022 senesinde *International Financial Reporting Standards Foundation* ("IFRS") bünyesinde faaliyet göstermekte olan Uluslararası Raporlama Standartları Kurulu (ISSB) tarafından da tanınan ve teşvik edilen bir standarda dönüşmüştür⁹.

Nitekim 2004 yılı itibariyle finans piyasalarının etkin bir aktörüne dönüşmeye başlayan ESG yaklaşımının ülkemizdeki yansımaları da sermaye piyasası mevzuatında ve piyasa kurucu aktörler nezdinde görülmeye başlanmıştır. 2014 yılında yürürlüğe giren Kurumsal Yönetim Tebliği ve Borsa İstanbul tarafından hayata geçirilen BİST Sürdürülebilirlik Endeksi ile net bir yansımalarının görüldüğünün, bu kapsamda BİST tarafından ayrıca işletmelere yol gösterici olması açısından Sürdürülebilirlik Rehberinin yayınlandığının altını çizmek isteriz.

Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi kapsamında 2015 yılında imzalanan ve 2016 yılında yürürlüğe giren Paris Anlaşması ile global boyutta çevre taahhütleri daha büyük bir önemi haiz hale gelmiştir. 2020 senesine geldiğimizde ise SPK tarafından yayınlanan Sürdürülebilirlik Uyum Çerçevesi¹⁰ ile Borsa İstanbul tarafından "Gelecekte Var Olmak" temasıyla yayınlanan BİST Şirketler İçin Sürdürülebilirlik Rehberi¹¹ halka açık ortaklıklar açısından raporlama süreçleri yeni bir boyut kazanmıştır. Bu noktada SPK Sürdürülebilirlik Uyum Çerçevesi'nin yine yukarıda açıklandığı üzere uygulanması gönüllü olmakla birlikte, uygulanıp uygulanmadığının "Uy ya da Açıkla" prensibiyle raporlanmasının zorunlu tutulduğunun altını çizmek isteriz.

2023 senesinde ise global ölçekte sürdürülebilirlik ve iklim raporlamalarına referans teşkil eden IFRS S1 ve IFRS S2 yayınlanmıştır. Nihayet 2023 yılının sonuna geldiğimizde Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu ("KGGK") tarafından Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlama Standartlarını oluşturan TSRS-1 ve TSRS-2 yayınlanarak 2024 mali yılından itibaren yapılacak raporlamalar açısından geçerli olmak üzere ve halka açık ortaklıklardan daha

⁶ <https://www.globalcompactturkiye.org/10-ilke/>

⁷ https://www.tkyd.org/files/downloads/faaliyet_alanlari/yayinlarimiz/kyd_yayinlari/occd2004.pdf

⁸ Çağatay Akarçay, 'Sürdürülebilirlik Muhasebesi Standartları Kurulu', Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi, Cilt 11, Sayı 42, 2014, 4

⁹ <https://sasb.ifrs.org/about/>

¹⁰ <https://spk.gov.tr/data/63a17b1a8f95db0fa40e3309/s%C3%BCrd%C3%BCr%C3%BClebilirlik%20ilkeleri%20uyum%20cercevesi.pdf>

¹¹ <https://www.borsaistanbul.com/data/kilavuzlar/surdurulebilirlik-rehberi.pdf>

geniş bir uygulama alanı bulacak şekilde yürürlüğe girmiştir. Bu standartlara aşağıda daha detaylı olarak değineceğiz.

2. ESG Yaklaşımı ve Kurumsal Yönetime Etkileri

ESG yaklaşımı yukarıda değindiğimiz üzere Çevresel, Sosyal ve Yönetişim faktörlerinden oluşur. Çevresel faktörler altında işletmelerin iklim değişikliği, sınırlı doğal kaynakların sorumlu kullanımı ve atık yönetim politikalarına ilişkin unsurlar ön plana çıkarken sosyal faktörler altında insan kaynakları yönetiminden ürün-hizmet güvenliği ve tüketici haklarına, insan hakları ve temel hak ve özgürlüklerden hayvan haklarına uzanan bir yelpazede geniş spektrumlu bir etki alanı bulunmaktadır. Yönetişim faktörüne baktığımızda ise bir yandan kurumsal yönetim ilkeleri perspektifinden aşına olduğumuz yönetim yapısı ve çalışan ilişkilerine ilişkin düzenlemelerin yanı sıra çok yönlü risk yönetimi politikaları ile sorumlu yatırım ve sürdürülebilir finans unsurlarının da ön plana çıktığını gözlemliyoruz. Bu noktada yönetişim unsurunun sadece pay sahipleri ve çalışanlar, müşteriler ve tedarikçiler gibi nispeten dar bir menfaat çevresi ile sınırlı tutulmadığını, kamuoyunun da menfaatlerini ilgilendirebilecek şekilde daha geniş bir paydaş tanımı içinde tabana yaygın politikaların ön plana çıkarıldığını söyleyebiliriz.

II. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE KURUMSAL YÖNETİM

ESG yaklaşımı ile giderek yükselen bir trend haline gelen sürdürülebilirlik kavramı öncelikli olarak kurumsal yönetim prensiplerine aşına olan sermaye piyasası aktörleri nezdinde kendine yer bulurken bunu daha geniş ölçekte uygulama alanına sahip raporlama standartlarını izlediğini gözlemliyoruz. Şimdi bu iki gelişim kolunu birlikte inceleyelim.

A. Sermaye Piyasası Aktörleri Açısından Sürdürülebilirlik

Sermaye piyasasında sürdürülebilirlik kavramını gelişimi ülkemizde esasen önce piyasa aktörlerinin ihtiyaçlarına istinaden uygulamanın içinden doğmuş, bunu daha sonra SPK tarafından yayınlanan uyum çerçevesi izlemiştir. Dolayısı ile piyasa aktörlerinin gelişen global piyasalara paralel ve mevzuatın gelişimine göre daha proaktif bir rol oynadığını, mevzuatın ise bu ihtiyacı sektörel gereklilikler ve kurumsal yönetim ilkeleri bakış açısıyla takip ettiğini söylemek mümkündür.

1. Sürdürülebilirlik Kavramının Türkiye Sermaye Piyasası Ekosistemine Girişi ve Gelişimi

SPK tarafından Sürdürülebilirlik Uyum Çerçevesi'nin ilanından önce sürdürülebilirlik yaklaşımının sermaye piyasası aktörlerinin en önemlilerinden borsada işlem gören halka açık ortaklıklar açısından Borsa İstanbul tarafından 2014 yılında yayınlanan BİST Sürdürülebilirlik Bülteni ile piyasada yerleşmeye başladığını söyleyebiliriz. Yine Borsa İstanbul tarafından oluşturulan BİST Sürdürülebilirlik Endeksi ile bu yöndeki çalışmaları teşvik edici bir alan açıldığını söylemek mümkündür. Nitekim bu endeksin kuruluşunun 2014 yılında yayınlanan Kurumsal Yönetim Tebliği ile aynı seneye denk düştüğünün de altını çizmek gerekir. Söz konusu endeks 2021 yılındaki hesap yöntemine ilişkin değişikliklerle birlikte hala varlığını sürdürmektedir. 21 Kasım 2022 tarihinden itibaren yayınlanmaya başlayan BIST Sürdürülebilirlik 25 Endeksi ile sürdürülebilirlik performansı yüksek ve aynı zamanda büyük ve likit şirketlerden oluşan bir endeks oluşturulması hedeflenmiştir. BIST Sürdürülebilirlik 25

Endeksinde yer alacak paylar: Genel Sürdürülebilirlik Notu 70 veya üzerinde, her bir ana başlık notu 60 veya üzerinde, kategori notlarından en az 8'i 50 veya üzerinde olan şirketlerin payları arasından işlem hacmi ve piyasa değeri en yüksek 25 pay seçilerek belirlenmektedir¹².

2019 yılındaki mevzuat gelişimize göz attığımızda SPK tarafından yayınlanan Kurumsal Raporlama Rehberi'nde¹³ de Kurumsal Yönetim Tebliği'nde genel olarak bahsi geçen etik kurallar ve sosyal sorumluluk başlığının altında sosyal, çevresel ve kurumsal yönetime açık bir atıfta bulunduğu ve sürdürülebilirlik ifadesine de genel kurumsal yönetim ve risk yönetimi çerçevesinde yer verildiğini görmekteyiz.

Nihayet 2020 senesinde SPK tarafından yayınlanan Sürdürülebilirlik Uyum Çerçevesi altında ile ESG yaklaşımına paralel bir şekilde sürdürülebilirlik esasları düzenleyici mevzuatta yerini almıştır. 2022 senesinde ise Türk Ticaret Kanunu'nda KGK'nın sürdürülebilirlik raporlamasına ilişkin konuları düzenleme ve denetleme konusunda yetkilendirilmesi ve bu kapsamda KGK tarafından Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlama Standartlarının yayınlanması ile sürdürülebilirlik kriterleri somut bir çerçeveye oturmuştur. Bu standartların detaylarına aşağıda yeniden değineceğiz.

2. SPK Sürdürülebilirlik Uyum Çerçevesi

SPK tarafından yayınlanan Sürdürülebilirlik Uyum Çerçevesi ile getirilen Çevresel, Sosyal ve Kurumsal Yönetim çalışmaları kapsamında halka açık ortaklıkların açıklamaları beklenen temel unsurları ihtiva etmektedir. Yukarıda da ifade ettiğimiz üzere burada yer alan ilkelere uyum, gönüllük esasına dayanmakla birlikte ilkelerin uygulanıp uygulanmadığını raporlanması zorunlu olup «uy ya da açıkla» prensibi kabul edilmektedir. Bu raporlama 2020 yılı verilerini içerecek şekilde 2021 yılı faaliyet raporlarından itibaren uygulanmak üzere yürürlüğe girmiştir, payları ilk defa halka arz edilecek ve/veya borsada işlem görmeye başlayacak ortaklıklar için ise paylarının borsada işlem görmeye başladığı yılı takip eden yılın verilerini içerecek şekilde ilgili yılın faaliyet raporlarından itibaren raporlamaların yapılması gerekmektedir.

Bu kapsamda halka açık ortaklıkların Genel İlkeler kapsamında Çevresel, Sosyal ve Kurumsal Yönetim (“ÇSY”) stratejilerini, politikalarını ve hedeflerini risk ve fırsat analizi ile oluşturmaları ve kamuya açıklamaları beklenmektedir. Diğer yandan Sürdürülebilirlik Uyum Çerçevesi kapsamında öngörülen Çevresel, Sosyal ve Kurumsal Yönetim İlkeleri açısından da halka açık ortaklıkların yıllık raporlamalarında ilgili açıklamalara yer vermeleri gerekmektedir.

Borsa İstanbul tarafından 2020 senesinde yayınlanmış olan Gelecekte Var Olmak BİST Şirketler için Sürdürülebilirlik Rehberi'nde ise çevresel ve sosyal göstergelere ilişkin açıklamaların somut örneklerle şekillendirildiği görülmektedir. Bu açıdan çevresel faktörler kapsamında yönetimin iklim yaklaşımı, çevresel faaliyetler, sera gazı emisyonları, emisyon yoğunluğu, enerji kullanımı ve enerji yoğunluğu ile enerjide kaynak çeşitliliği, su kullanımı, geri dönüştürülen girdi oranı ile atık miktarı gibi veriler ön plana çıkmaktadır. Sosyal faktörler açısından ise yönetim kurulu ve çalışan portföyünün çeşitliliği, eni işe alınanların oranı, çalışan sirkülasyon oranı, doğum izni oranları, sağlık ve güvenlik politikası, kaza ve meslek hastalığı oranları, çalışan başına eğitim saatleri, insan hakları politikası, çocuk işçiliği ve zorla

¹² <https://www.borsaistanbul.com/tr/sayfa/165/bist-surdurulebilirlik-endeksleri>

¹³ <https://spk.gov.tr/data/61e87fe81b41c611a4c53a9f/1297.pdf>

çalıştırmaya ilişkin bilgiler ile müşteri memnuniyeti ve gizliliğe ilişkin verilerin raporlarda yer alması beklenmektedir¹⁴.

B. Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları

Ülkemizde sürdürülebilirlik raporlama standartları son derece yeni bir düzenleme olup bu konudaki yetki Türk Ticaret Kanunu uyarınca KGK'ya verilmiştir. KGK da bu yetkisine dayanarak hazırladığı standartlarla birlikte hangi işletmelerin standartlara uygun raporlama yapması gerektiğine ilişkin çerçeveyi belirlemiştir.

1. Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu ve TSRS

2020 senesine gelindiğinde sürdürülebilirlik raporlaması uygulamalarının global ölçekte yaygınlaşmasına paralel olarak ülkemizdeki raporlamalar açısından da bu standartların genel bir çerçeve oturtulması ihtiyacının doğması neticesinde Türk Ticaret Kanunu'nun 88. maddesinde değişikliğe gidilerek sürdürülebilirlik raporlama standartlarını belirleme ve uygulama yetkisi KGK'ya verilmiştir. Ayrıca pratik gereklerin bir sonucu olarak 660 Sayılı Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumunun Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname de çeşitli değişiklikler yapılmıştır.

2023 senesinde KGK bünyesinde kurulan Sürdürülebilirlik Daire Başkanlığı'nın çalışmaları neticesinde nihayet 29 Aralık 2023 tarihli 1. Mükerrer Resmi Gazete yayınlanan 27 Aralık 2024 tarihli Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları Uygulama Kapsamına İlişkin Kurul Kararı¹⁵ ile TRSRS-1¹⁶ ve TSRS-2¹⁷ yayınlanmış ve 2024 faaliyet yılını içerecek raporlarda uygulanmak üzere yürürlüğe girmiştir. Aynı gün yayınlanan bir KGK kararı ile TSRS-1 ve TSRS-2'nin esasen yukarıda işaret ettiğimiz IFRS S1 ve IFRS S2'den alınarak kabul edildiği belirtilmiştir¹⁸.

a. Sürdürülebilirlikle İlgili Finansal Bilgilerin Açıklanmasına İlişkin Genel Hükümler

TSRS-1'e baktığımızda bu standardın esasen sürdürülebilirlik raporlamasında yer verilecek finansal verilere odaklı açıklamalara yer verdiğini gözlemliyoruz. Yönetişim, strateji, risk yönetimi ile metrik ve hedefler olmak üzere dört temel unsur üzerine inşa edilen raporlama standardı, işletmelerin kısa, orta ve uzun vadede nakit akışlarını, finansmana erişimi ve sermaye maliyetlerini makul ölçüde etkilemesi beklenebilecek, sürdürülebilirlikle ilgili finansal bilgilerin açıklamasını zorunlu hale getirmektedir.

b. TRSR-2 İklimle İlgili Açıklamalar

TSRS-2 ise işletmelerin gelecekteki finansal yeterliliklerini etkilemesi makul ölçüde beklenebilecek iklimle ilgili risk ve fırsatlara ilişkin bilgilerin açıklamasını zorunlu hale getirmektedir. TSRS-1 ile benzer sistematikte ele alınan bilgiler bu kez çevresel faktörler açısından detaylı şekilde ele alınmaktadır. Bu kapsamda KGK tarafından TSRS-1'nin sektör

¹⁴ <https://www.borsaistanbul.com/data/kilavuzlar/surdurulebilirlik-rehberi.pdf>

¹⁵ <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2023/12/20231229M1-10.pdf>

¹⁶ [https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/Surdurulebilirlik/RaporlamaStandarti/\(KaynaklarIslenmis\)_TSRS%201.pdf](https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/Surdurulebilirlik/RaporlamaStandarti/(KaynaklarIslenmis)_TSRS%201.pdf)

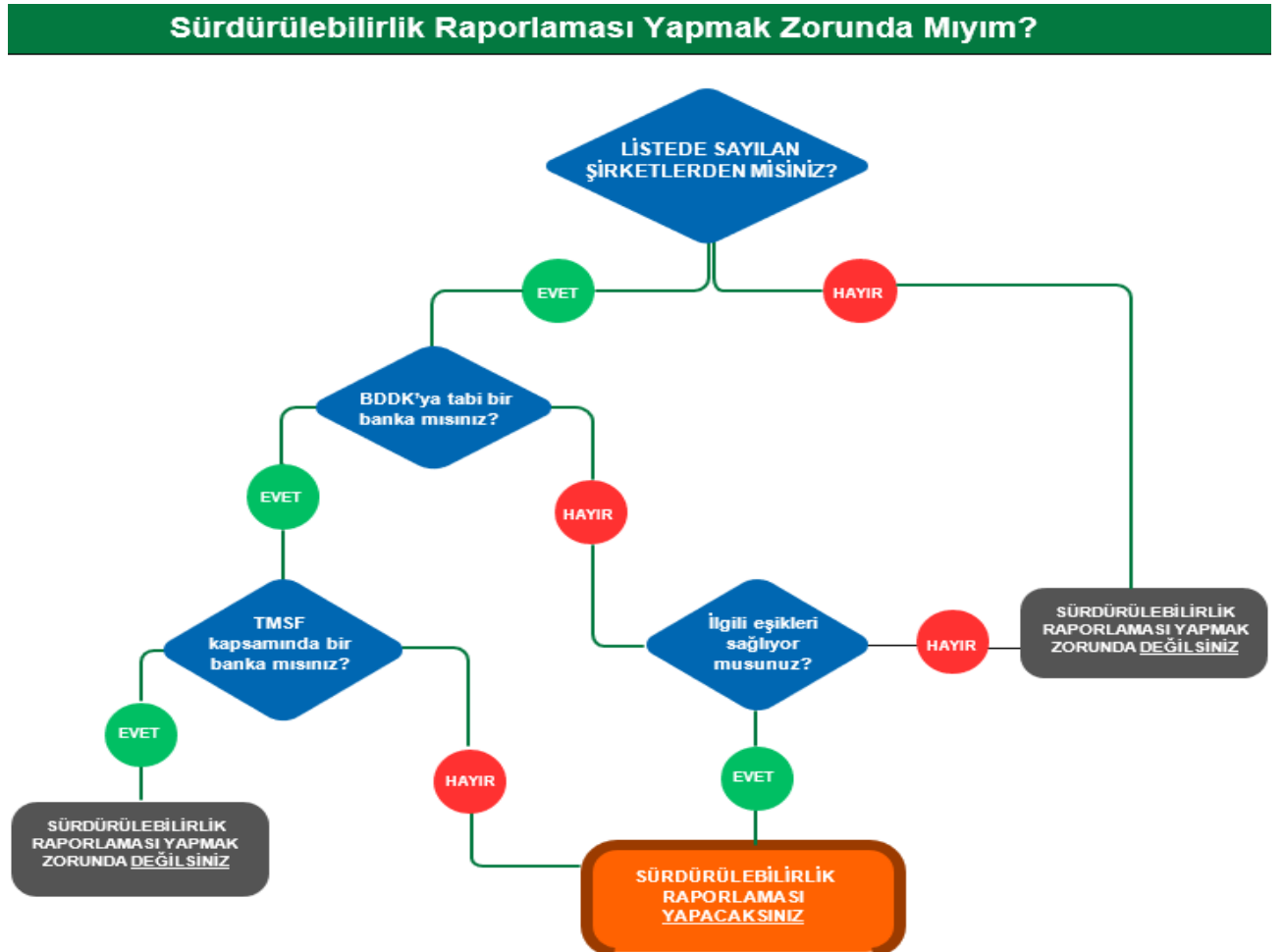
¹⁷ [https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/Surdurulebilirlik/RaporlamaStandarti/\(KaynaklarIslenmis\)_TSRS%202.pdf](https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/Surdurulebilirlik/RaporlamaStandarti/(KaynaklarIslenmis)_TSRS%202.pdf)

¹⁸ <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2023/12/20231229M1-9.pdf>

bazlı uygulanmasına ilişkin olarak e-ticaretten kümes hayvancılığına kişisel bakım ürünlerinden demir çelik üretimine 68 sektöre yönelik taslak rehberler 29 Nisan 2024 tarihinde KGK tarafından kamuoyunun görüşüne açılmıştır¹⁹.

2. Raporlama Zorunluluğuna Tabi İşletmeler

TSRS zorunlu bir raporlama standardı olmakla birlikte zorunlu uygulama alanı bakımından belirli işletme tipleri ve ekonomik eşiklere özgülenmiştir. KGK tarafından ilgililerin uyum zorunluluğu bakımından öz denetimlerini gerçekleştirebilmeleri için hazırlanan aşağıdaki şemadan da anlaşılacağı üzere öncelikle kurul Kararı'nda yer alan işletmelerden olmak gerekir²⁰:

Nitekim halka açık ortaklıklar, kurul kararının 3. Maddesinin 1. fıkrasının (a) bendi uyarınca, raporlama zorunluluğu bulunan işletme türleri arasında yer almaktadır. Bununla birlikte Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'na tabi bankalardan Türkiye Mevduat Sigorta Fonu'na tabi olanlar hariç tümü raporlama yapmakla yükümlü iken ilgili kararda yer alan diğer işletmeler açısından ekonomik eşik değerlerin sağlanması halinde raporlama zorunluluğu bulunmaktadır.

¹⁹[https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/Surdurulebilirlik/Duyuru/Duyuru%20-%20S%C3%BCrd%C3%BCr%C3%BClebilirlik%20\(002\)-.pdf](https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/Surdurulebilirlik/Duyuru/Duyuru%20-%20S%C3%BCrd%C3%BCr%C3%BClebilirlik%20(002)-.pdf)

²⁰<https://kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/Surdurulebilirlik/S%C3%BCrd%C3%BCr%C3%BClebilirlik%20Raporlamas%C4%B1%20Yapmak%20Zorunda%20m%C4%B1%20Yapmak.pdf>

Bu açıdan halka açık ortaklıklar her ne kadar hali hazırda SPK Sürdürülebilirlik Uyum Çerçevesi kapsamında gönüllülük esasına tabi ilkeler açısından uyu ya da açıkla prensibi kapsamında zaten raporlamalarında ÇSY açısından sürdürülebilirliğe ilişkin açıklamalara yer veriyorlarsa da, bu işletmelerden aktif toplamı 500 Milyon TL, yıllık net satış hasılatı 1 Milyar TL veya çalışan sayısı 250 kişi olarak belirlenen üç ekonomik eşik değerinden ikisini sağlayanların ayrıca TSRS-1 ve TSRS-2 ile getirilen standartlara da uygun raporlama yapması gerekecektir.

SONUÇ

Kurumsal yönetim ilkeleri her ne kadar ilk ortaya çıktığında özellikle halka açık ortaklıklarda yönetsel ve finansal konulara odaklı bir yapıda ortaya çıkmışsa da özellikle ESG yaklaşımının ön plana çıkmasıyla sürdürülebilirlik eksenli raporlamalar halka açık şirketler açısından daha önemli bir yer edinmeye başlamıştır. Sürdürülebilirlik esasen sadece halka açık ortaklıklar açısından değil pek çok sektörde kimi zaman gerçek çevresel ve sosyal duyarlılıklara dayalı kimi zamansa içi boşaltılmış birer reklam unsuru olarak son yılların en yükselen trend kavramlarından biri haline gelmiştir. Esasen halka açık anonim ortaklıklar açısından sürdürülebilirlik, gerçek anlamda bir kurumsal yönetim perspektifinden uygulandığı ölçüde işletmelerin, sadece finansal sürdürülebilirliğine katkıda kalmakla kalmayıp toplumsal ortak paydaya da hizmet eden aktif oyunculara dönüşmelerine olanak sağlayan bir kaldıraç olarak düşünülebilir. Raporlamalar ne kadar gerçekle örtüşürse hem işletmelerin özdenetim mekanizmaları maksimize edilmiş olacak hem de özellikle finansal kaynaklara erişim konusunda skorları artarak büyüme hedeflerini yakalamaları kolaylaşacaktır.

KAYNAKÇA

- Doç. Dr. Gürkan Haşit, Aslı Uçar, ‘Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) Kurumsal Yönetim İlkelerinden Yönetim Kurulu İlkesinin İncelenmesine Yönelik Nitel Bir Araştırma’, *Sakarya İktisat Dergisi*, Cilt 3, Sayı 2, 2014
- Dr. Öğr. Üyesi Çağatay Akarçay, ‘Sürdürülebilirlik Muhasebesi Standartları Kurulu’, *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi*, Cilt 11, Sayı 42, 2014
- www.borsaistanbul.com, 15.05.2024
- www.globalcompactturkiye.org, 15.05.2024
- www.kgk.gov.tr, 15.05.2024
- www.mevzuat.gov.tr, 15.05.2024
- www.resmigazete.gov.tr, 15.05.2024
- www.sabanciuniv.edu.tr, 15.05.2024
- www.sasb.ifrs.org, 15.05.2024
- www.spk.gov.tr, 15.05.2024
- www.tkyd.org, 15.05.2024